

Amfibis i rèptils del Parc de la Serralada Litoral: catàleg i propostes de conservació

ROSER CAMPENY,¹ XOSE FERNÁNDEZ-BOU, MARC FERNÁNDEZ-BOU¹ i ROSER LOIRE²

¹Minuartia, Estudis Ambientals

²Oficina Tècnica de Parcs Naturals. Diputació de Barcelona

Resum

L'any 2001 es va elaborar un primer catàleg dels amfibis i rèptils del Parc. Deu anys després se'n va plantejar l'actualització i la identificació de propostes de conservació per a les espècies prioritàries. El nou catàleg queda format per nou amfibis i divuit rèptils autòctons, la distribució i la freqüència de presència al Parc dels quals han estat actualitzades.

Es defineixen propostes transversals per a totes les espècies d'amfibis i rèptils.

Tres amfibis i set rèptils es considera que són d'atenció prioritària, i es defineixen, respectivament, set i onze propostes concretes de gestió per a aquestes espècies. S'aporta una programació anual de les actuacions periòdiques. A partir de criteris preestablerts, s'identifiquen les propostes prioritàries i es determina quines cal executar a curt termini.

Paraules clau

Amfibis, rèptils, Parc, Serralada Litoral, conservació, gestió

Resumen

Anfibios y reptiles del Parque de la Serralada Litoral: catálogo y propuestas de conservación

En el año 2001 se elaboró un primer catálogo de los anfibios y reptiles del Parque. Diez años después se planteó su actualización y la identificación de propuestas de conservación para las especies prioritarias. El nuevo catálogo queda formado por nueve anfibios y dieciocho reptiles autóctonos, cuya distribución y frecuencia en el Parque han sido actualizadas.

Se definen propuestas transversales para todas las especies de anfibios y reptiles.

Tres anfibios y siete reptiles se considera que son de atención prioritaria, y se definen, respectivamente, siete y once propuestas concretas de gestión para estas especies. Se aporta una programación anual de las actuaciones periódicas. A partir de criterios preestablecidos se identifican las propuestas prioritarias y se determinan aquellas que deben ejecutarse a corto plazo.

Palabras clave

Anfibios, reptiles, Parque, Serralada Litoral, conservación, gestión

Abstract

Amphibians and Reptiles in Serralada Litoral Park: Catalogue and Conservation Proposals

In 2001 the first catalogue of amphibians and reptiles in the Park was drawn up. Ten years later it was updated and conservation proposals for priority species were identified. The new catalogue consists of nine native amphibians and eighteen reptiles whose distribution and frequency in the Park have been updated.

Cross-cutting proposals are set out for all the species of amphibians and reptiles.

Three amphibians and seven reptiles are considered to be a priority and seven and eleven specific management proposals are set out for them respectively. An annual programme of regular activities is provided. Using the preset criteria the priority proposals are identified and those to be implemented in the short term are selected.

Keywords

Amphibians, reptiles, Park, Serralada Litoral, conservation, management

Introducció

L'any 2001 es va elaborar per encàrrec del Parc de la Serralada Litoral un primer estudi global sobre els amfibis i rèptils del Parc (MINUARTIA, 2001). L'objectiu fonamental era determinar les espècies presents i establir la distribució geogràfica de cadascuna. També es van recopilar dades sobre la fenologia i els hàbitats ocupats per cada espècie. L'estudi es completava amb un breu apartat de propostes.

Deu anys després, el Parc va plantejar una actualització d'aquell estudi, adreçada sobretot a completar les dades sobre espècies presents en àrees del Parc amb informació més escassa i, sobretot, a identificar les espècies que havien de ser objecte preferent d'atenció i a elaborar un conjunt de propostes de gestió per conservar els amfibis i rèptils del Parc (MINUARTIA, 2013a i 2013b).

Aquest article aporta els resultats globals del catàleg d'amfibis i rèptils del Parc, exposa el procés seguit per identificar les espècies que han de ser objecte d'atenció i presenta una síntesi de les propostes.

Metodologia

La recollida de dades es va basar en:

- Treball de camp, que es va focalitzar en la prospecció de quadrícules UTM 1×1 km amb informació escassa (sobretot al vessant vallesà i en àrees d'ampliació del Parc). Es recopilaven dades sobre les espècies observades: fenologia, hàbitats utilitzats i activitat. Aquest treball va ser realitzat per tècnics de Minuartia per al Servei de Guarderia del Parc, per al qual es va dissenyar un programa de prospeccions i es va elaborar un protocol metodològic.
- Recerca documental, que va incloure, entre altres fonts, les bases de dades de la Societat Catalana d'Herpetologia (SCH) i la base de dades SIARE (Sistema d'informació d'amfibis i rèptils d'Espanya) de l'Asociación Herpetológica Española (AHE), a més de les dades aportades per la Diputació de Barcelona recopilades arran dels treballs de redacció del Pla estratègic de conservació de la fauna de la Xarxa de Parcs Naturals de la Diputació de Barcelona (Projecte G-019) (DIPUTACIÓ DE BARCELONA, 2008).

Tota la informació es va integrar en una base de dades i es va establir la distribució de cada espècie a partir de la quadrícula UTM amb malla d' 1×1 km.

Es va calcular la freqüència de cada espècie, definida com el percentatge de quadrícules en les quals és present una espècie sobre el total de quadrícules amb informació, seguint el mètode utilitzat per CAMPENY (2001) i adoptant les categories de freqüència establertes per LLORENTE *et al.* (1995) que mostra la [taula 1](#).

S'utilitza el percentatge sobre el total de quadrícules amb informació, i no el total de quadrícules de l'àmbit estudiat, amb la finalitat que els resultats no siguin esbiaixats a causa d'una possible existència de déficits de prospecció. Aquest mètode és el que es va utilitzar també en els treballs de 2001.

Taula 1. Freqüència assignada a cada espècie en funció del percentatge de quadrícules en què es localitza

Freqüència assignada	Percentatge de presència
Rara	0-10
Escassa	10-25
Freqüent	25-50
Abundant	50-75
Molt abundant	75-100

Font: LLORENTE *et al.* (1995).

Això va permetre identificar les espècies amb categoria de rara, per a les quals es va elaborar una fitxa amb:

- La distribució potencial dins el Parc, disponible gràcies als treballs realitzats en el marc del Sistema d'informació territorial de la xarxa d'espais lliures de la Diputació de Barcelona, impulsat per l'Oficina Tècnica de Planificació i Anàlisi Territorial (MINUARTIA, 2007 i 2010).
- L'estatus de conservació segons el Catálogo Español de Especies Amenazadas i el llibre vermell editat per la Direcció General de Conservació de la Naturalesa del Ministeri de Medi Ambient i Medi Rural i Marí (PLEGUEZUELOS *et al.*, 2002), que utilitza les mateixes categories que la Unió Internacional per a la Conservació de la Naturalesa.
- L'estat de l'espècie a Catalunya i a l'entorn del Parc, a partir de bibliografia (en especial cal esmentar la consulta de RIVERA *et al.*, 2011a) i dades pròpies relatives a distribució i tendències poblacionals que siguin significatives per a la gestió al Parc.
- Els hàbitats ocupats per l'espècie, a partir de bibliografia (en especial cal esmentar la consulta de RIVERA *et al.*, 2011a) i dades pròpies.
- Les amenaces per a l'espècie, identificades a partir de bibliografia (en especial cal esmentar la consulta de RIVERA *et al.*, 2011a) i dades pròpies i que siguin significatives per a la gestió al Parc.

Finalment, a partir de la diagnosi indicada en el punt precedent, i a partir dels

criteris aplicats en el Pla estratègic de conservació de la fauna (DIPUTACIÓ DE BARCELONA, 2008) es van determinar les espècies d'atenció prioritària (incloent-hi espècies autòctones i al·lòctones). El procediment va ser el que es descriu a continuació.

Les espècies d'interès prioritari van ser seleccionades del Catàleg d'espècies de gestió prioritària del Pla estratègic de conservació de fauna (DIPUTACIÓ DE BARCELONA, 2008) ja esmentat. Els criteris utilitzats pel Projecte G-019 en la selecció d'espècies considerades espècies de gestió prioritària són:

- Espècies prioritàries incloses en l'annex 2 de la Directiva hàbitats (Directiva 92/43/CEE, de 21 de maig de 1992, relativa a la conservació dels hàbitats naturals i de la fauna i flora silvestres).
- Espècies prioritàries en l'annex 1 de la Directiva aus (Directiva 79/409/CE, relativa a la conservació de les aus silvestres).
- Espècies incloses en l'annex 2 de la Directiva hàbitats (Directiva 92/43/CEE, de 21 de maig de 1992, relativa a la conservació dels hàbitats naturals i de la fauna i flora silvestres).
- Espècies amenaçades segons les llistes vermelles (categories segons UICN: VU, vulnerable; EN, en perill; CR, en perill crític).
- Espècies d'interès per la seva singularitat (rarsa, biogeografia, etc.).
- Espècies exòtiques invasores prioritàries incloses en la llista d'espècies d'eradicació urgent o recomanable a Espanya.

A aquestes es van afegir les espècies rares en l'àmbit pròpiament del Parc que:

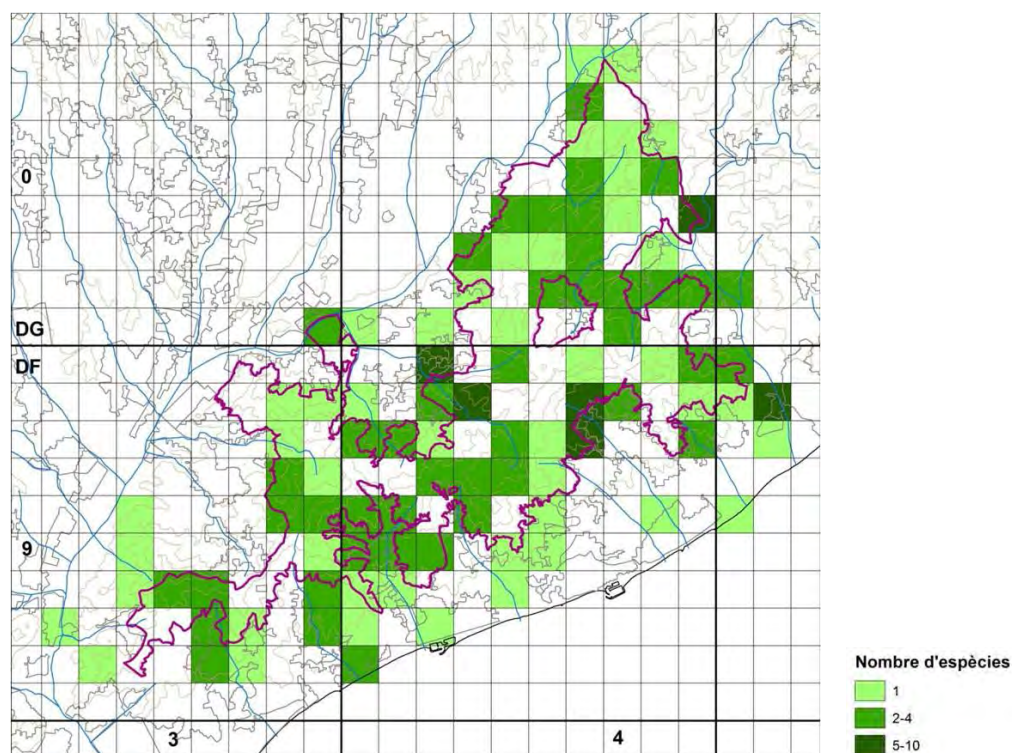
- Són de presència actual segura.
- No es troben en expansió.
- Presenten alguna problemàtica de conservació o amenaça a Catalunya que també s'estigui produint al Parc o s'hi pugui produir en el futur, o bé presenten alguna problemàtica de conservació o amenaça que sigui específica del Parc.

Resultats

Catàleg d'amfibis i rèptils

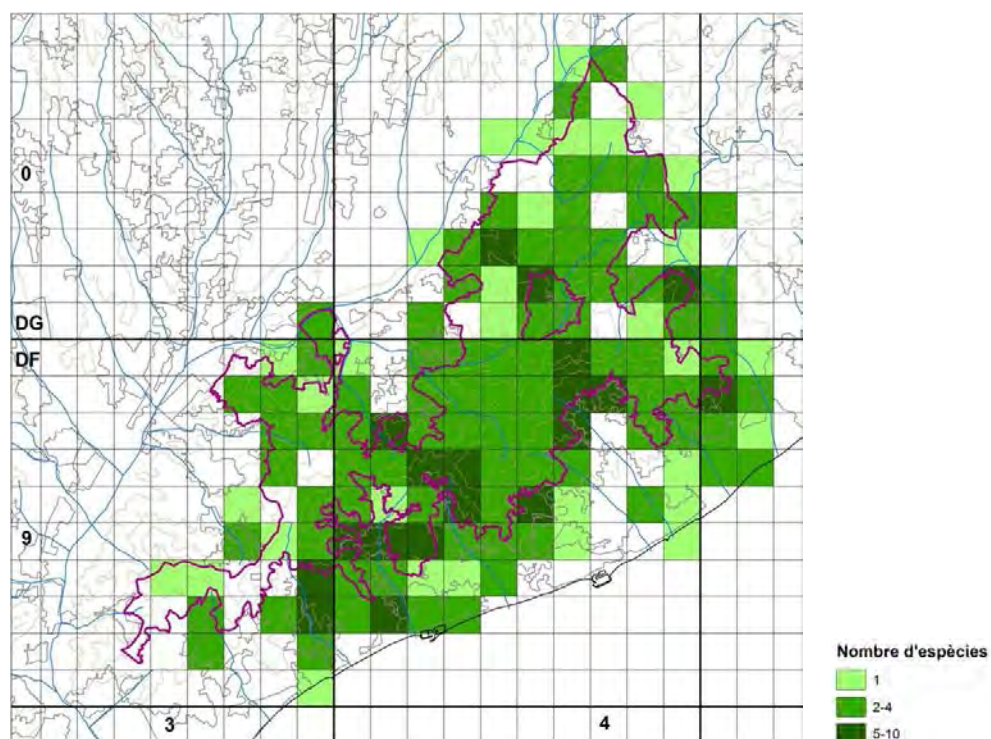
Les **figures 1 i 2** mostren el nombre d'espècies d'amfibis i de rèptils, respectivament, a cada cel·la del reticle UTM 1 × 1 km, i les **taules 2 i 3**, el catàleg d'amfibis i de rèptils del Parc.

Figura 1. Nombre d'espècies d'amfibis per quadrícula UTM d'1 × 1 km segons les referències que conté la base de dades en què consta l'UTM 1 × 1 km

Font: elaboració pròpia.

Figura 2. Nombre d'espècies de rèptils per quadrícula UTM d'1 × 1 km segons les referències que conté la base de dades en què consta l'UTM 1 × 1 km

Font: elaboració pròpia.

Respecte al catàleg de 2001, són espècies noves per al Parc la serp d'Esculapi i l'escurçó pirinenc, que ja es preveia llavors que podien aparèixer al Parc; s'han localitzat dins l'àmbit del Parc la tortuga de rierol i la serp de ferradura, que hi eren esmentades de llocs propers; i continua sense ser confirmada l'existència d'alguna població de tortuga mediterrània i la presència de l'escurçó ibèric. De totes les al·lòctones detectades, només la tortuga de Florida suposa un problema per a la conservació.

Taula 2. Espècies d'amfibis esmentades al Parc. S'indica la freqüència de les espècies autòctones a l'àmbit estudiat (percentatge de quadrícules en què ha estat detectada respecte al total de quadrícules de les quals es disposa d'informació). Espècies al·lòctones, en vermell al final de la taula

	Nom científic	Nom comú	Nre.	Freqüència (%)	Estatus
1	<i>Salamandra salamandra</i>	Salamandra	38	25,68	Freqüent
2	<i>Triturus marmoratus</i>	Tritó verd	5	3,38	Rar
3	<i>Alytes obstetricans</i>	Tòtil	57	38,51	Freqüent
4	<i>Pelobates cultripes</i>	Gripau d'esperons	-	-	Rar
5	<i>Pelodytes punctatus</i>	Granoteta de punts	9	6,08	Rar
6	<i>Bufo spinosus</i>	Gripau comú	31	20,95	Escàs
7	<i>Bufo calamita</i>	Gripau corredor	13	8,78	Rar
8	<i>Hyla meridionalis</i>	Reineta	15	10,14	Escàs
9	<i>Pelophylax perezi</i>	Granota verda	19	12,84	Escàs
10	<i>Xenopus laevis</i> ¹	Granota amb ungles africana			

Nre.: nombre de quadrícules en què l'espècie és present.

¹ Espècie al·lòctona d'origen sud-africà. Localitzada fora dels límits del Parc.

Font: elaboració pròpia.

La comparació amb les dades de freqüència obtingudes amb el mateix mètode l'any 2001 mostren el següent:

Amfibis:

- Millora l'estatus de la reineta i la granota verda; la resta d'espècies el mantenen.
- El percentatge de freqüència:
 - Augmenta per a la salamandra, el tòtil, el gripau comú, la reineta i la granota verda.
 - Es manté o augmenta molt lleugerament per a la granoteta de punts i el gripau corredor.
 - Es calcula per primer cop per al tritó verd, que no es va poder estimar el 2001 per l'escassetat de referències.

Rèptils:

- Millora l'estatus del sargantaner gros i la serp blanca; la resta d'espècies el mantenen.
- El percentatge de freqüència:
 - Disminueix lleugerament per al llargardaix ocel·lat, el vidriol i la serp de collaret.
 - Es manté per a la sargantana cendrosa.
 - Augmenta per a la resta d'espècies.

Taula 3. Espècies de rèptils esmentades al Parc. S'indica la freqüència de les espècies autòctones a l'àmbit estudiat (percentatge de quadrícules en què ha estat detectada respecte al total de quadrícules de les quals es disposa d'informació). Espècies al·lòctones, en vermell al final de la taula

	Nom científic	Nom comú	Nre.	Freqüència (%)	Estatus
1	<i>Mauremys leprosa</i>	Tortuga de rierol	6	4,05	Rar
2	<i>Testudo hermanni</i> ¹	Tortuga mediterrània	2	1,35	Rar
3	<i>Hemidactylus turcicus</i>	Dragó rosat	8	5,41	Rar
4	<i>Tarentola mauritanica</i>	Dragó comú	61	41,22	Freqüent
5	<i>Psammmodromus algirus</i>	Sargantana cuallarga	47	31,76	Freqüent
6	<i>Psammmodromus edwardsianus</i>	Sargantana cendrosa	10	6,76	Rar
7	<i>Liolepis hispanica</i>	Sargantana iberoprovençal	72	48,65	Freqüent
8	<i>Timon lepidus</i>	Llargardaix ocel·lat	29	19,59	Escàs
9	<i>Anguis fragilis</i>	Vidriol	9	6,08	Rar
10	<i>Malpolon monspessulanus</i>	Serp verda	56	37,84	Freqüent
11	<i>Hemorrhois hippocrepis</i>	Serp de ferradura	2	1,35	Rar
12	<i>Zamenis longissimus</i>	Serp d'Esculapi	1	0,68	Rar
13	<i>Rhinechis scalaris</i>	Serp blanca	39	26,35	Freqüent
14	<i>Coronella girondica</i>	Serp llisa meridional	7	4,73	Rar
15	<i>Natrix natrix</i>	Serp de collaret	11	7,43	Rar
16	<i>Natrix maura</i>	Serp d'aigua	8	5,41	Rar
17	<i>Vipera aspis</i>	Escrúç pirinenc	1	0,68	Rar
18	<i>Vipera latastei</i>	Escrúç ibèric	-	-	Rar
19	<i>Testudo graeca</i> ²	Tortuga mora			
20	<i>Trachemys scripta</i> ³	Tortuga de Florida			
21	<i>Phyton regius</i> ⁴	Pitó reial			

Nre.: nombre de quadrícules en què l'espècie és present.

1. Possiblement exemplars assilvestrats. 2. Espècie al·lòctona introduïda del Magrib. 3. Espècie al·lòctona originària d'Amèrica del Nord. 4. Espècie al·lòctona originària de l'Àfrica tropical.

Font: elaboració pròpia.

Aquestes dades, que en una primera percepció podrien semblar globalment positives, han de ser preses amb precaució, ja que són relatives al nombre de quadrícules amb informació. Malgrat això, i preventivament, cal fer atenció a la disminució de la freqüència del llangardaix ocel·lat, el vidriol i la serp de collaret.

Espècies d'atenció prioritària

La **taula 4** sintetitza la informació sobre les espècies d'atenció prioritària.

Taula 4. Espècies d'atenció prioritària al Parc de la Serralada Litoral

Família		Nom científic	Nom comú	Freqüència estimada al Parc²	Criteri d'atenció prioritària³	Síntesi de problemes de conservació o amenaces
Amfibis						
Salientia						
1	Salamandridae	Triturus marmoratus	Tritó verd	Rara	Parc	En declivi. Una única població reproductora coneguda al Parc.
Anura						
2	Pelobatidae	Pelodytes punctatus	Granoteta de punts	Rara	Parc	Poblacions reduïdes i disperses.
3	Bufo	Bufo calamita	Gripau corredor	Rara	Parc	Regressió a escala catalana a la façana litoral. Fragilitat dels hàbitats de reproducció.
Rèptils						
Chelonia						
1	Emydidae¹	Trachemys scripta	Tortuga de Florida	Rara	G-019	Al·lòctona invasora.
2	Testudinidae	Testudo hermanni	Tortuga mediterrània	Rara	G-019	Potser extingida al Parc.
3	Bataguridae	Mauremys leprosa	Tortuga de rierol	Rara	G-019	Pèrdua o modificació dels hàbitats aquàtics. Competència amb quelonis al·lòctons. Atropellaments. Poblacions del Parc en una única conca.

Família	Nom científic	Nom comú	Freqüència estimada al Parc ²	Criteri d'atenció prioritària ³	Síntesi de problemes de conservació o amenaces	
Rèptils						
Sauria						
4	Lacertidae	Timon lepidus	Llangardaix ocel·lat	Escassa	G-019	Possible reducció de la seva presència al Parc. Reducció de la superfície dels hàbitats apropiats. S'ha rarificat al conjunt de Catalunya.
5	Anguidae	Anguis fragilis	Vidriol	Rara	Parc	Menys capaç d'adaptar-se als canvis en les zones mediterrànies de la seva àrea de distribució. Possible reducció de la seva presència al Parc.
Ophidia						
6	Colubridae	Natrix natrix	Serp de collaret	Rara	Parc	Menys capaç d'adaptar-se als canvis en les zones mediterrànies de la seva àrea de distribució. Possible reducció de la seva presència al Parc.
7	Viperidae	Vipera latastei	Escurçó ibèric	Rara	G-019	Possible extinció al Parc

¹ Espècies al·lòctones. ² Freqüència estimada al Parc de la Serralada Litoral segons els treballs d'aquest catàleg. ³ Parc: el criteri pel qual l'espècie és considerada d'atenció prioritària deriva de consideracions pròpies del Parc de la Serralada Litoral, d'acord amb MINUARTIA (2013); G-019: el criteri pel qual l'espècie és considerada d'atenció prioritària deriva del Pla estratègic de conservació de la fauna (DIPUTACIÓ DE BARCELONA, 2008).

Font: elaboració pròpia.

Propostes

El treball realitzat aporta vint propostes que incideixen de manera transversal en la conservació del conjunt de les poblacions d'amfibis i rèptils.

S'hi afegeixen set i onze propostes més adreçades, respectivament, als amfibis i als rèptils d'atenció prioritària (**taula 5**). De cada proposta s'ha elaborat una fitxa amb la descripció de l'actuació, s'ha estimat un pressupost orientatiu i se n'ha determinat la prioritat. Totes tenen en compte altres treballs que s'estan desenvolupant al Parc amb relació a aquests dos grups de vertebrats (vegeu, per exemple, CRARC, 2008; RIVERA *et al.*, 2011b; NATURALEA, 2011a i 2011b).

Taula 5. Propostes per als amfibis i rèptils identificats com d'atenció prioritària

Actuació	
Codi	Títol
Tritó verd	
A1	Continuar amb les activitats de seguiment, per part dels guardes del Parc, de la població reproductora coneguda al municipi de la Roca del Vallès i a la població de Can Planas.
A2	Continuar el suport a les activitats de reforçament de la població de tritó verd del Parc mitjançant alliberaments de larves nascudes en captivitat a punts d'aigua favorables seleccionats prèviament.
A3	Mantenir la vegetació arbustiva del voltant de la bassa de la població reproductora coneguda al municipi de la Roca del Vallès i aplicar el mateix criteri en el futur en altres basses que allotgin poblacions de tritó.
A4	Avaluar la conveniència de reforçar altres poblacions reproductores que es puguin detectar.
Granoteta de punts	
A5	Fer seguiment dels llocs de reproducció coneguts de l'espècie i analitzar-ne propostes de conservació i millora.
Gripau corredor	
A6	Fer seguiment dels llocs de reproducció coneguts de l'espècie i analitzar-ne propostes de conservació i millora.
A7	En els informes que emeti l'òrgan gestor del Parc, fer atenció a les actuacions que puguin afectar llocs potencialment sensibles per a l'espècie.
Tortuga de Florida	
R1	Participar en les actuacions desenvolupades per la Xarxa de Parcs Naturals de la Diputació de Barcelona relatives a quelonis aquàtics.
R2	Enregistrar totes les referències de tortugues exòtiques al Parc i el seu entorn i retirar-ne els exemplars.

Actuació	
Codi	Títol
Tortuga mediterrània	
R3	Enregistrar totes les referències de tortuga mediterrània al Parc i el seu entorn.
Tortuga de rierol	
R4	Caracteritzar les possibles poblacions detectades al Parc i analitzar els factors de risc per a la seva conservació.
R5	Enregistrar totes les referències de tortuga de rierol i altres tortugues al Parc i el seu entorn.
R6	Participar en les actuacions desenvolupades per la Xarxa de Parcs Naturals de la Diputació de Barcelona relatives a quelonis aquàtics.
Vidriol	
R7	Analitzar factors que propiciïn la regressió de les poblacions de vidriol.
Llangardaix ocel-lat	
R8	Analitzar factors que propiciïn la regressió de les poblacions del llangardaix ocel-lat.
R9	Potenciar el control i limitació de l'ús de productes fitosanitaris en els conreus.
Serp de collaret	
R10	Analitzar factors que propiciïn la regressió de les poblacions de serp de collaret.
Escorçó ibèric	
R11	Enregistrar totes les referències d'escorçó ibèric al Parc i el seu entorn.

Font: elaboració pròpia.

Finalment, es van identificar les propostes que cal executar a curt termini a partir dels criteris següents:

- **Prioritat.** Es van considerar les propostes que són prioritàries d'acord amb el que s'indica a les fitxes de les actuacions per a cada espècie.
- **Garantia d'èxit de l'actuació.** Es va establir com a alta, mitjana o baixa en funció de les probabilitats d'assolir els objectius pels quals s'enunciava l'actuació. Es van escollir les de garantia alta i mitjana.
- **Nombre d'espècies que es veuran afavorides amb l'actuació.** Es va considerar que calia impulsar les actuacions que beneficiessin més espècies.
- **Cost econòmic.** Es van considerar les actuacions que tenien un cost econòmic assumible amb els recursos disponibles o amb recursos que es podien aconseguir amb un grau de certesa elevat.

- Viabilitat i interès social de l'actuació. Es van considerar:
 - Actuacions que no presentaran rebuig social. Es va donar preferència a les que presentaven acceptació alta.
 - Actuacions que poden ser comunicades a la població o que poden tenir aprofitament educatiu sense posar en risc l'actuació ni les espècies que es pretén afavorir. Es va donar preferència a les que presentaven valor comunicatiu o educatiu mitjà o alt.

En general, no es va considerar que fossin actuacions que cal executar a curt termini les que ja estaven duent a terme altres organitzacions o administracions i que tinguessin les seves pròpies vies d'execució i finançament, de manera que ja es trobin garantides; o bé aquelles l'execució de les quals es podia incloure en el que s'executés en el conjunt de la Xarxa de Parcs Naturals de la Diputació de Barcelona.

Taula 6. Propostes seleccionades per executar-les a curt termini i síntesi valorativa dels criteris per determinar-les

Actuació						Viabilitat i interès social	
Codi	Títol	Prioritat	Garantia d'èxit	Espècies beneficiades	Cost	Acceptació social	Valor comunicatiu o educatiu
Llangardaix ocel·lat							
R8	Analitzar factors que propiciïn la regressió de les poblacions del llangardaix ocel·lat.	Sí	Mitjana	Llangardaix ocel·lat. Indirectament: amfibis i altres rèptils associats als mateixos hàbitats.	Alt	Alta	Mitjà
Serp de collaret							
R10	Analitzar factors que propiciïn la regressió de les poblacions de serp de collaret.	Sí	Mitjana	Serp de collaret. Indirectament: altres rèptils associats a indrets de ribera i humits i amfibis.	Mitjà	Alta	Mitjà

Font: elaboració pròpia.

Un cop valorades les propostes segons els criteris indicats, van ser identificades per executar a curt termini (vegeu la [taula 6](#)):

- R8 - Analitzar factors que propiciïn la regressió de les poblacions del llan-gardaix ocel·lat.
- R10 - Analitzar factors que propiciïn la regressió de les poblacions de serp de collaret.

Agraïments

Volem reconèixer el treball de camp dels guardes següents i d'altres persones vinculades al Parc que han efectuat prospeccions específiques per aportar informació per a la redacció d'aquest catàleg: Imma Acien, Vicenç Bros, Josep M. Freixas, Diego Fernández, Laura León, Xavier Margaix, Gloria Martín, Borja Polo i José A. Vélez.

Agraïm la informació facilitada per l'Asociación Herpetológica Española (AHE), Societat Catalana d'Herpetologia (SCH) i Oficina Tècnica de Planificació i Anàlisi Territorial de la Diputació de Barcelona.

Bibliografia

- CAMPENY, Roser (2001): «Activitats de coneixement i gestió del poblament d'amfibis al Parc Natural del Montnegre i el Corredor». A: *III Trobada d'Estudiosos del Montnegre i el Corredor*. Barcelona: Servei de Parcs Naturals. Diputació de Barcelona; p. 45-48.
- CRARC (2008): *Proposta de gestió de la tortuga de rierol (Mauremys leprosa) al Parc de la Serralada Litoral*. Informe inèdit. 30 pàgines.
- DIPUTACIÓ DE BARCELONA (2008): *Pla estratègic de conservació de la fauna de la Xarxa de Parcs Naturals de la Diputació de Barcelona (Projecte G-019). Document tècnic II. Catàlegs d'Entitats de Gestió Prioritàries de la Xarxa de Parcs Naturals de la Diputació de Barcelona*. Barcelona: Diputació de Barcelona - Museu de Granollers - Obra social «la Caixa». 233 pàgines.
- LLORENTE, Gustavo A.; MONTORI, Albert; SANTOS, Xavier; CARRETERO, Miguel Ángel (1995): *Atlas dels amfibis i rèptils de Catalunya i Andorra*. Figueres: Edicions El Brau. 191 pàgines.
- MINUARTIA (2001): *Amfibis i rèptils del Parc Serralada Litoral*. Parc Serralada Litoral. Informe inèdit. 76 pàgines.
- MINUARTIA (2007): *Treballs previs per a l'obtenció de mapes de distribució potencial per als amfibis i rèptils dins el mòdul de fauna i connectivitat del SITxell*. Diputació de Barcelona. Informe inèdit. 68 pàgines.
- MINUARTIA (2010): *Obtenció de mapes de valor de conservació del territori per als rèptils de l'àmbit del SITxell*. Diputació de Barcelona. Informe inèdit. 47 pàgines.

- MINUARTIA (2013a): *Amfibis i rèptils del Parc Serralada Litoral. Catàleg*. Parc de la Serralada Litoral. Document inèdit. 72 pàgines + 1 annex.
- MINUARTIA (2013b): *Amfibis i rèptils del Parc Serralada Litoral. Propostes de gestió per a la conservació*. Parc de la Serralada Litoral. Document inèdit. 33 pàgines.
- NATURALEA (2011a): *Programa de restauració de les fonts i basses del Parc de la Serralada Litoral. Estat del medi associat a les fonts i basses. Document I. Memòria i annexos*. Informe inèdit. 336 pàgines.
- NATURALEA (2011b): *Programa de restauració de les fonts i basses del Parc de la Serralada Litoral. Estat del medi associat a les fonts i basses. Document III. Plànols*. Informe inèdit.
- PLEGUEZUELOS, Juan M.; MÁRQUEZ, Rafael; LIZANA, Miguel (ed.) (2002): *Atlas y Libro Rojo de los anfibios y reptiles de España*. Madrid: Dirección General de Conservación de la Naturaleza - Asociación Herpetológica Española. 585 pàgines.
- RIVERA, Xavier; ESCORIZA, Daniel; MALUQUER-MARGALEF, Joan; ARRIBAS, Oscar; CARRANZA, Salvador (2011a): *Amfibis i rèptils de Catalunya, País Valencià i Balears*. Bellaterra: Lynx Edicions. 274 pàgines. (Col·lecció Descobrir la Natura - Guies.)
- RIVERA, Xavier; MALUQUER-MARGALEF, Joan; BERTHOLD, Jaume; CARCELLER, Fernando; TARRAGÓ, Aida; HERNANDO, Carles (2011b): «L'estat de les poblacions de tritó verd *Triturus marmoratus* (Latreille, 1800) a les serralades de Marina i Litoral». *Butlletí de la Societat Catalana d'Herpetologia*, 19; p. 86-90.